HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הכלאים וטרפה ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדשין ואמר שמואל לא [א]קדושין בתמורה ולא מקדשין בעושה תמורה ש"מ: ר' אליעזר אומר חייבין עליו סקילה כזכר: תניא א"ר כשהלכתי ללמוד תורה אצל ר' אלעזר בן שמוע חברו עלי תלמידיו כתרנגולים של בית בוקיא ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר:

הדרן עלך הערל

(א) **יש** מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן מותרות לאלו ולאלו ואסורות לאלו ולאלו ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כ"ג חלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר ישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן כ"ג שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ישראל מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ואלו אסורות לאלו ולאלו כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר אסורות לאלו ולאלו ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן שניות מד"ס שנייה לבעל ולא שנייה ליבם [ב]אסורה לבעל ומותרת ליבם שנייה ליבם ולא שנייה לבעל אסורה ליבם ומותרת לבעל שנייה לזה ולזה אסורה לזה ולזה [ג]אין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והולד כשר [ד]וכופין אותו להוציא (ב) [ה]אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה: **גמ'** מאי איריא דתני נשא ליתני קידש וכ"ת טעמא דנשא דהוה ליה עשה ולא תעשה אבל קידש אתי עשה ודוחה לא תעשה והא כולה פירקין עשה ולא תעשה הוא ולא אתי עשה ודחי לא תעשה משום דקבעי למיתני סיפא כ"ג שנשא את האלמנה דוקא נשא דשוייה חללה אבל קידש שריא ליה תנא נמי רישא נשא ואדתני משום סיפא ליתני משום מציעתא כ"ג שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט אלא משום בת בוקתא דקבעי למיתני חלל שנשא כשרה טעמא דנשא דשוייה חללה אבל קידש שריא ליה משום הכי קתני נשא ומאי איריא דקתני אלמנה ליתני בתולה

וכי

כלאים. פסול להקרבה דכתיב (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים כי יולד פרט ליוצא דופן. והני חמשה יליף ר' אליעזר מקראי בתמורה בפ' יש בקרבנות[ג] דלא חייל קדושה עליהן ואע"ג דשאר פסולי הקרבה כגון רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר חיילא עלייהו קדושת הגוף וצריכין מום קבוע ליפדות עליו ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה הני לא חיילי עלייהו אלא קדושת דמים כדיקלא בעלמא ונפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיונן: **לא קדושין בתמורה.** לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשי דאפי' בעל מום שקדם מומו להקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף כדאמר בבכורות בפ"ב (דף יד.) אלא אפילו אם המיר קודש בהן הני לא מקדשי דאילו בעל מום חיילא עליה קדושת הגוף ליאסר בגיזה ועבודה אף משיפדה דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע אם המר ימירנו אפילו הכי אהני לא חיילא. ואין מקדיש לעשות תמורה אם הם קדושים והמיר חולין בהם אינן עושין תמורה. והתם מותבינן במסכת תמורה[ג] וכי מאחר שאין קדושין היאך מקדישין אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואח"כ נטרפה במקדיש ולד ויצא דרך דופן אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס שנפסלו משעת יצירתם אי אתה מוצא שיקדיש אלא בולדות קדשים שהיתה אמן קדושה ומה תקנתם ירעו ויסתאבו ויפדם ויאכלם והטרפה תקבר: **של בית בוקיא.** בקיאים וחריפים ואין מניחין תרנגול נכרי ביניהם:

הדרן עלך הערל

יש מותרות. כהן הדיוט שנשא את האלמנה. ה"ה לבתולה דכשמת נעשית אלמנה ואסורה לכ"ג אחיו. ובגמרא פריך ליתני בתולה: **אח כשר.** כהן אסור ליבמה שנתחללה בביאת חלל כדילפינן מובת כהן כי תהיה לאיש זר[ד] בפ' אלמנה (לעיל סח.) וחלל מותר בכשרה: **שקידש.** אבל נשא נתחללה בביאתו ואסורה ליבמה הדיוט: **שנייה לבעל ולא שנייה ליבם.** אם אמו של בעל ולא של יבם כגון שהיה אחיו מן האב ולא מן האם: **ולא פירות.** אין משלם לה פירות נכסי מלוג שאכל משלה. ואף על גב דקי"ל בכתובות (דף מז:) תקנו פרקונה תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל כדתנן (שם דף נא.) לא כתב לה דאם תשתבאי אפרקינך חייב לפדותה שהוא תנאי ב"ד וזו אין חייב לפדותה דלא קרינן ביה ואותבינך לאנתו אפי' הכי לא ישלם לה פירות שאכל משלה כדמפרש בגמ' (לקמן דף פט.) תנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דקנסוה רבנן דלא גביא מיניה כתובת נכסי צאן ברזל שהכניסה לו משלה בתורת כתובה קנסוה נמי דלא תגבה מיניה פירות שאכל בתנאי כתובה של פירקונה שהוא תנאי ב"ד שאין כתוב בשטר כתובה: **ולא מזונות.** לא מיבעיא היכא דיתבה תותיה דלא כייפינן ליה לזונה דהא בעמוד והוצא קאי אלא אפילו אם הלך למדינת הים ולותה ואכלה לא משלם. וא"ת ה"ה לכשרה דהא קי"ל (בכתובות דף קט.) כמ"ד הניח מעותיו על קרן הצבי לאו מילתא היא ולא דמי התם קתני (שם דף קז:) מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס אשתו שלא הלוה לה כלום אלא בשביל בעלה פרנסה דהתם ממאן תבע היא לא לותה הוא לא בקש הימנו הלכך מלוה הוא דעבד אבל היכא דהלוה לה בתורת הלואה הוא תובעה והיא תובעת את בעלה ומשלם כדאמר לקמן בגמרא ושמא תתאלמן או תתגרש ותשלם משלה דתנן (ב"ק דף פז.) נתגרשה האשה נשתחרר העבד חייבין לשלם: **ולא בלאות.** אם עדיין יש לה בלאות ושחקים מן בגדים שהכניסה לו אינה נוטלתן כשיוצאה דקנסוה רבנן: **אלמנה לכ"ג כו'.** מפרש בגמרא[ה] טעמא: **גמ' מאי איריא דתני נשא.** אנשא (א) אלמנה קאי: **ליתני קידש.** דהא נמי מותרת לבעלה ואסורה ליבמה: **דהוה ליה עשה.** בתולה מעמיו יקח (ויקרא כא) ולא בעולה ולא תעשה אלמנה לא יקח (שם) ואין עשה דיבום דוחה את לא תעשה ועשה אבל קידש הדיוט בתולה אלמנה מן האירוסין ומת גם הוא באירוסין מייבם לה כ"ג דאתי עשה ודחי לא תעשה דאלמנה: **והא כוליה פירקין.** עשה דיבום ולא תעשה דאיסור הוא דרמו אהדדי ולא אתי עשה דיבום ודחי ללאו דאיסור כגון ממזרת לישראל או ממזר לישראלית וכן חללה לכהן ומ"ט דהא נפקא לן בפ"ב (לעיל כ.) מועלתה יבמתו השערה[ו]: **אבל קידש שריא ליה.** ליבם הדיוט: **ואדתני.** נשא משום סיפא דמתני' ליתני קידש משום מציעתא דקתני כ"ג שקידש דלא מצי למיתני נשא: ה"ג **אלא משום בת בוקתא.** הא דתני נשא ברישא דפרקין משום בת בוקתא כלומר השנויה בלדה חלל שנשא כשרה כו': **ליתני בתולה.** וכשמת נעשית אלמנה:

נישואין

לא קדושין כו'. והא דלא חשיב נרבע ומוקצה ואתנן ומחיר משום דהנהו קדושין ומקדישין כדמוכח בתוספתא (דתמורה פ"ד): **רבי אליעזר** גר' [ז] במשנתינו. וכן בההיא דאין מטמא בגדים (ב) וההיא דלא קדושין ולא מקדישין בבכורות (דף מב.) ובתמורה (דף יא.):

הדרן עלך הערל

יש מותרות. פי' הר"ר יהודה בר' י"ט דכן דרך התנא לאחר שפי' הלכות המסכתא חוזר ושונה אותם בלשון קצר כדי שיהיו מסודרים בידך ושמורים בפה ובלב ועוד אמר ר"י דנקטינהו לכולהו משום בבא דאסורות לבעליהן ומותרות ליבמיהן דאע"ג דמכח בעל [ח](דמית קמייבם) לא אסרי לה איבם אע"ג דאסורות לבעליהן: **מאי** איריא דתני נשא כו'. בשאר מקומות אין דרך הש"ס לדקדק בזה דבפרק ד' אחין (לעיל כו.) שונה בכמה מקומות נשואין שתי אחיות והכא דייק משום דבמציעתא קידש קתני: **והא** כוליה פירקין לא תעשה הוא. פי' בקונטרס כגון ממזרת לישראל וחללה לכהן ואין נראה דבחללה נמי איכא (ג) עשה דקדושים יהיו אלא אאיסור ממזרות קאי שנזכר בכמה בבות: **ולא** אתי עשה ודחי לא תעשה. אף על גב דלאו דאלמנה אינו שוה בכל וגרע טפי מ"מ מייתי ראיה כיון דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה בלאו השוה בכל ה"ה דגזרינן אפי' שאינו שוה בכל:

וכי

מסורת הש"ס

א) [נדרים ב:], ב) כתובות ק: לקמן פה., ג) [דף יז.], ד) [ויקרא כב], ה) [לקמן פה.], ו) [דברים כה], ז) ע' תוי"ע, ח) ס"א דמיין קמי יבס.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי איריא כו'. אנשא דרישא קאי אלמנה נמחק: (ב) תום' ד"ה לא כו' דאין מטמא בגדים וכן בההיא לא קדושין: (ג) ד"ה והא כוליה וכו' עשה דקדושים. נ"ב תימה לי דהרי גם בכ"ג איכא עשה זו דקדושים כדלעיל דף כ: וא"כ שפיר מקשה מחללה דאם היא כ"ג עשה א"כ גם בקידש הוה ל"ת ועשה ופריך זה בדרך ממ"נ אלא בודאי זה נקרא איסור מצוה כדלעיל דף כ' דמוכר מה שאמר דהוה איסור מצוה אלמנה יש לישב דלדקא גבי אלמנה לכ"ג חזר הגמ' דאינו גבה עשה דקדושים אבל גבי חללה לכהן הדיוט דהוה הפסוק קדושים יהיו לאלהיהם כתיב שם אין ספק דהוה עשה ואחר העיון יראה זה יותר נכון להדיא א' בקדושין דף ע"ח כשלא גמר ביאתו נעשית ע"ש מיד חללה בהעלאה ע"ש דהיא משנה מפורשת בהבא על יבמתו דאלמנה לכ"ג נעשי' חללה מיד משום דחללה ביאה איכא עשה דקדושים יהיו שכתוב גבי חללה ואיך אפשר ליישב אלמנה הא א"ל נגמור ביאה הא עובר בעשה דקדושים:

מוסף רש"י

לא קדושין בתמורה. שאם המיר בהן חולין ומירן בבהמת קדשים אינם נתפסין, ואפילו תמורה שחלה על בעלי מומין קבועין אינה חלה עליהן, וכל שכן הני דקדישן ממש אינן קדושין (תמורה יא.). אע"פ שהתמורה חלה קדושת הגוף על בעל מום קבוע, אינה חלה על אלו, וכל שכן שאין קדושת הגוף חלה עליהן בהקדש הפה אלא קדושת דמים כבעלים ואבנים ואין צריכין מום לפדות (שם יז.). ולא מקדישין בעושה תמורה. אין מקדישין לעשות תמורה, אם הן קדושין והמיר בהמת חולין בהן (תמורה יא.). שאם הם קדושין אין עושין תמורה, ויהיו דמי שהן עצמן קדושין, הא אין נתפסין בקדושה, כגון שהיו ולדות קדשים קדשי לגב אמן (בכורות מב.).

הדרן עלך הערל

אלמנה לכ"ג. יש לה כתובה מפני שהיא פסולה וולדה פסול על ידי נשואין לפיכך הוא מרגילה ומשדלה לינשא לו לפיכך קנסו אותו ליתן כתובה (כתובות קא:).

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה יז:

א ב מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יג סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ג:

ב ג מיי' פכ"ד מהלכות אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קטז סעיף ד:

ג ד מיי' שם סמג עשין שם טוש"ע שם סי' קנד סעיף כ:

ד ה מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' קטז סעי' א ועי' בכ"מ:

◆

תוספות ישנים

לא קדושין בתמורה. לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשה אלא אפי' סוף הקדש כגון תמורה לא מתפסא בקדושת תמורה ואע"ג דבעלי מומין נתפסין בתמורה כדכתיב (ויקרא כז י) טוב ברע או רע בטוב דר"ל בעלי מומין בתמימין (תמורה ט.) מ"מ א) איכא התם קרא בהני דלא חלה עלייהו קדושה כלל: ולא מקדישין והתם קאמר (תמורה יז.) וכי מאחר שאין קדושין היאך מקדישין ומשני טריפה למקדיש בהמה ואח"כ נטרפה הקדיש ולד ויצא דרך דופן וטומטום ואנדרוגינוס משכחת לה בולדות קדשים וכמ"ד ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים ומכולהו נמי נוכל ליישב כן דמיירי שהם ולדות קדושים ואח"כ נולד בהם הפסול וקדושים כדפרישית דולדות קדשים במעי אמן הם קדושים כנ"ל:

א) אולי צ"ל מ"מ התם איכא קרא אבל בהני לא חלה וכו'.

◆

תום' חד מקמאי

כתב הרב אלפס דאלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כשלא הכיר בה אין לה כתובה אבל תוספת יש לה ומסיק דתוס' נמי אין לה דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה ואדעתא דלמשקל ולמפק לא אקני לה. ויש לתת טעם לדברי הרב מהא דאמרינן בפרק אע"פ הל' כר' אליעזר בן עזריה שלא כתב לה [אלא] על מנת לכונסה ובעיא לן התם חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה. אלמא תוס' משום חיבת ביאה או משום חיבת חופה הראויה לכך אבל כתב לה הלכך אפי' בשלא הכיר בה משום חיבת ביאה אקני לה אבל כתובה משום תקנה היא באלמנה לכ"ג לא תקינו ואיהו נמי לא כתב לה כתובה אלא אדעתא דתקינו רבנן כתובה אדעתא דנשואי היתר ולאו אדעתא דנשואי איסור כיון דקי"ל (לקמן פ"ה ע"ב) הלכה כר' מחבירו הלכך טעמא דאלמנה לכ"ג [יש לה כתובה] משום דדברי תורה אינם צריכים חזוק. ש"מ דה"ה למזרת ונתינה לישראל ומחזיר גרושתו משנשאת וספק סוטה וסוטה ודאית כולן יש להן כתובה כשהכיר בה ואע"ג דקי"ל דאשה שזנתה תחת בעלה אין לה כתובה ה"מ כשאין רוצה לקיימה אחרי שידע שזנתה אבל זה שידע שזנתה וקיימה א"נ כשהחזירה אחר שגירשה יש לה כתובה אליבא דר' ואליבא דרשב"א לית לה כתובה מפני שהיא מרגילתו דהא לא פסיל לה דהא לתרומה ולכהונה הא אפסלה לה בזנות והלכה כר':